

અગ્રતા ક્રમ:

૦૭

વિભાગ: શિક્ષણ વિભાગ

તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક: ૧૫/૦૪/૧૨૫૪

વિધાનસભા ગૃહમાં જવાબ

આપવાની તારીખ: ૨૦/૦૨/૨૦૨૪

પંદરમી ગુજરાત વિધાનસભા

ચોથું સત્ર

પ્રશ્ન શિર્ષક: “ તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અન્વયે વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલીનો અભ્યાસ કરી શકે તેમજ ગણિત જેવા વિષય માટે ઉપયોગી થઈ શકે તે માટે ધો.૯ અને ધો.૧૦ માટે રાજ્યસરકારશ્રી દ્વારા કોઈ નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે કે કેમ?”

પ્રશ્ન પુછનાર માન. ધારાસભ્યશ્રીનું નામ

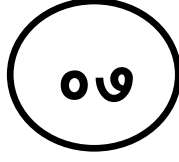
તથા તેમનો મત વિસ્તાર: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા

(ધોરાજી)

તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અન્વયે વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલીનો અભ્યાસ કરી શકે તેમજ ગણિત જેવા વિષય માટે ઉપયોગી થઈ શકે તે માટે ધો.૯ અને ધો.૧૦ માટે રાજ્ય સરકારશ્રી દ્વારા કોઈ નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે કે કેમ?

*૧૨૫૪ શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા(ધોરાજી) : માનનીય શિક્ષણમંત્રીશ્રી જણાવવા કૃપા કરશે કે :-

પ્રશ્ન	ક્રમ	જવાબ
(૧)	તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ ની સ્થિતિએ (૧) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અન્વયે વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલીનો અભ્યાસ કરી શકે તેમજ ગણિત જેવા વિષય માટે ઉપયોગી થઈ શકે તે માટે ધો.૯ અને ધો.૧૦ માટે રાજ્ય સરકારશ્રી દ્વારા કોઈ નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે કે કેમ?	હા

તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક: ૧૫/૦૪/ ૧૨૫૪

પ્રભારી ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા (ધોરાજી)

પૂરક પ્રશ્ન પૂછનાર ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા-ધોરાજી

પ્રશ્ન-૧ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ એ ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા પર વિશેષ ભાર આપે છે. શિક્ષણના તમામ સ્તર પર ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાનું જ્ઞાન આપવા માટેની આ નીતિમાં સ્પષ્ટ જોગવાઈ છે. ત્યારે રાજ્ય સરકારે ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા માટે કોઈ કાર્યો કર્યા છે કે કેમ તે જાણવા માંગુ છું?

જવાબ :

માનનીય અધ્યક્ષ શ્રી,

ભારતમાં જ્ઞાન જ જીવનનો સર્વોચ્ચ હેતુ રહ્યો છે. જે કાળમાં વિશ્વના અન્ય દેશોની ઓળખ ત્યાના રાજાઓ અને રજવાડાઓથી થતી હતી તે સમયે ભારતને ભારતભૂમિના ગુરુકુળો અને વિશ્વ વિદ્યાપીઠો દ્વારા ઓળખવામાં આવતું હતું. ખોજ અને શોધ મુખ્ય સંશોધન રહ્યા. વિદેશથી વિદ્યાર્થીઓ ભારતમાં અભ્યાસ કરવા આવતા હતાં.

એક કાળે ભારતીય શિક્ષણ પદ્ધતિ નાલંદા, તક્ષશિલા, વલ્લભી અને વિક્રમશિલા જેવાં ગુરુકુળોને કારણે વિશ્વવિખ્યાત રહી હતી. વિવિધ દેશના રાજકુમારો અહીં વિદ્યાભ્યાસ માટે કતાર લગાવતા હતા. આ દેશનાં ગુરુકુળોમાં હજારો આચાર્યો લાખો વિદ્યાર્થીઓનું ૧૬ વિદ્યા અને ૬૪ કળાઓ થકી સર્વાંગી ઘડતર કરી રહ્યા હતા. દરેક ગામડાંઓમાં રહેલી પાઠશાળાઓમાં લોકોને જીવન ઉપયોગી શિક્ષણ અપાતું હતું. હવે ફરી ગુરુકુલમ્ના નામે નવી શિક્ષણ પ્રણાલી વિકસાવવાના પ્રયાસ શરૂ થયા છે

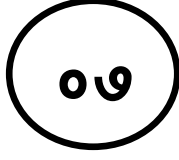
ત્રણ દાયકા બાદ સન્માનનીય દેશના વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી સાહેબ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ લઈને આવ્યા છે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ એ સનાતન ભારતીય મૂલ્યોને ઉજાગર કરતી નીતિ છે. અન્ય ક્ષેત્રોની જેમ ગુજરાત રાજ્ય શિક્ષણ ક્ષેત્રે પણ અગ્રેસર છે. નૂતન અને પુરાતન જ્ઞાનનો સુભગ સમન્વય થાય તે હેતુથી ગુજરાતમાં ક્રમશઃ ધોરણ ૬ થી ધોરણ ૧૦ સુધી વૈદિક ગણિતનું અમલીકરણ વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩થી શરૂ થઈ ગયેલ છે. વિદ્યાર્થીઓમાં માત્ર ગણતર જ નહિ પરંતુ વિદ્યાર્થીઓમાં મૂલ્યોનું ઘડતર થાય તે માટે શ્રીમદ ભગવતગીતામાં દર્શાવેલ મૂલ્યો અને સિદ્ધાંતોનો સમાવેશ ગીતા સાર સ્વરૂપે ધો ૬ થી ૧૨ ના અભ્યાસક્રમમાં ક્રમશઃ કરવામાં આવેલ છે જે સંદર્ભે પ્રથમ તબક્કામાં ધોરણ - ૬ માટેનું "ગીતા સાર" અંગેનું સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ છે. આવનાર સમયમાં ધોરણ ૭ થી ૧૨ માટેના પુસ્તકો પ્રકાશિત કરીને તેનો અભ્યાસક્રમમાં સમાવેશ કરવામાં આવશે.

“વેદોથી લઈ વેબ સુધી, અમે ભણીશું છેક સુધી.

ભણી ગણીને નેક બનીશું, અમૃતકાળમાં એક બનીશું.”

આ ઉપરાંત ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાનો અભ્યાસક્રમમાં સમાવેશ થાય, રામાયણ, ગીતા, વેદ, ઉપનિષદનું જ્ઞાન અભ્યાસક્રમના માધ્યમે સમગ્ર ગુજરાતના બાળકોને મળે તે માટે રાજ્ય સરકાર પ્રતિબદ્ધ છે. આપણે જે નવો સ્ટેટ કરીક્યુલમ ફ્રેમવર્ક (SCF) તૈયાર કરી રહ્યા છીએ તે નવા માં પણ ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાનો સમાવેશ થયેલ છે.

તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક: ૧૫/૦૪/ ૧૨૫૪

પ્રભારી ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા (ઘોરાજી)

પૂરક પ્રશ્ન પૂછનાર ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી અનિરુદ્ધભાઈ દવે-માંડવી

પ્રશ્ન-૨ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 નું વિઝન શું છે અને તેની વિશેષતાઓ કઈ કઈ છે તે માનનીય મંત્રીશ્રી પાસે આપના માધ્યમથી જાણવા માંગુ છું?

જવાબ :

માનનીય અધ્યક્ષ શ્રી,

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ તા. ૨૯ જુલાઈ, ૨૦૨૦ ના રોજ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જાહેર કરવામાં આવી છે. આ અગાઉ ૧૯૮૬ માં શિક્ષણ નીતિ જાહેર કરવામાં આવેલ હતી. આમ, ૧૯૮૬ની શિક્ષણ નીતિના ૩૪ વર્ષ પછી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણને સાર્વત્રિક બનાવવા તેમજ ભારતને વૈશ્વિક જ્ઞાન મહાસત્તા અને વિશ્વગુરુ બનાવવા માટેનો છે. માનનીય અધ્યક્ષ શ્રી સ્વતંત્ર ભારતની પહેલી એવી નીતિ છે કે જે સંપૂર્ણ રીતે ભારત કેન્દ્રિત છે. જેમાં ભારતીયતા નો ભાવ ભરેલો છે
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અનુસાર ૩ વર્ષ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરને આવરી લેતી આ નીતિમાં હાલના ૧૦+૨ ના શાળાકીય શિક્ષણના માળખામાં બદલાવ લાવીને નવીન ૫+૩+૩+૪ શૈક્ષણિક અને અભ્યાસક્રમ સંબંધિત માળખાની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ નીતિના અમલ માટે રાજ્યમાં રાજ્ય સ્તરની વિદ્વાનોની ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરવામાં આવી છે. આ માળખા ને લઈને ટાસ્કફોર્સ સમિતિ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ પેટર્નનો રાજ્ય

સરકારે અમલ કરેલ છે. આથી રાજ્યમાં નીચે જણાવ્યા અનુસારનું શાળાકીય માળખું અમલમાં લાવવા માટેનો નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે.

(૧) ૫ વર્ષમાં પૂર્વ પ્રાથમિકના ૩ વર્ષ તથા ધો-૧ અને ધો-૨ (પાયાનું શિક્ષણ)

(૨) ૩ વર્ષ ધો-૩ થી ૫ (પ્રાથમિક શિક્ષણ)

(૩) ૩ વર્ષ ધો-૬ થી ૮ (ઉચ્ચ પ્રાથમિક શિક્ષણ)

(૪) ૪ વર્ષ ધો-૯ થી ૧૨ (માધ્યમિક શિક્ષણ)

આ નીતિના અમલ માટે તાત્કાલિક ધોરણે સમગ્ર રાજ્યમાં બાલવાટિકા શરુ થાય તે અત્યંત જરૂરી હતું. મને આ ગૃહને જણાવતા આનંદ થાય છે કે અત્યાર સુધી રાજ્યમાં ૩૧, ૫૦૪ (એકત્રીસ હજાર પાંચસો ચાર) બાલવાટિકાઓ શરુ કરવામાં આવેલ છે અને આ બાલવાટિકાઓમાં ગુજરાતના પાંચ લાખ સોળ હજાર છસો એકવીસ બાળકો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે.

- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦નો ઉદ્દેશ્ય બાળકોના ચરિત્ર નિર્માણ અને વ્યક્તિત્વ વિકાસનો છે. આ ઉપરાંત, બાળકો તર્કસંગત વિચાર અને કાર્ય કરવામાં સક્ષમ હોય, તેમનામાં કડ્ડા અને સહાનુભૂતિ હોય, સાહસિક અને અડગ હોય, વૈજ્ઞાનિક અભિગમ અને સર્જનાત્મક કલ્પનાશક્તિ હોય, નૈતિક મૂલ્યો પ્રત્યે નિષ્ઠા હોય અને આ સર્વે મૂલ્યો તેમના વ્યક્તિત્વના પાયામાં હોય તે છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ નો ઉદ્દેશ એવા કર્મઠ નાગરિકોને તૈયાર કરવાનો છે કે જેઓ આપણા બંધારણ દ્વારા સૂચિત સમાવેશી અને વૈવિધ્યસભર સમાજના નિર્માણમાં પોતાનું સર્વોત્તમ યોગદાન આપી શકે. આ બાબત રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ ની મુખ્ય વિશેષતા છે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ શાળા અભ્યાસક્રમમાં રાષ્ટ્રીય અને સ્થાનિક બંને પ્રકારની બાબતોનો સમાવેશ કરીને અધ્યયન અને અધ્યાપનમાં ભારતીય સંસ્કૃતિ અને ભારતીય જ્ઞાનપ્રણાલીના મૂલ્યોને જોડીને વિદ્યાર્થીઓના જીવનમાં તેને ઉતારી શકાય. તે બાબત દર્શાવેલ છે. આ ઉપરાંત, ભારતીય

ભાષાઓના અધ્યયન પર પણ વિશેષ ઝોક દર્શાવેલ છે. આમ, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ એ આપણા દેશમાં શિક્ષણના માધ્યમથી ઉત્તમ નાગરિકો તૈયાર કરવા માટેના કર્તવ્યપથ સમાન ઉદ્દેશ્યની ભૂમિકા અવશ્ય ભજવશે તેમ નિઃશંકપણે કહી શકાય. દેશ આઝાદ થયો ત્યારથી શિક્ષણમાં અનેક પ્રશ્નો છે. આ પ્રશ્નોના સમાધાન માટે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ લાગુ કરવામાં આવી છે. આ નીતિ સર્વગ્રાહી છે. આ દેશના શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ, વૈજ્ઞાનિકો, સંચાલકો, ઉદ્યોગપતિઓ... આ દેશના ખેડૂતો સુધીના તમામ વર્ગના નાગરિકોનું મંતવ્ય આ નીતિ તૈયાર કરતી વખતે લેવામાં આવ્યું છે. આ નીતિ તૈયાર કરતી વખતે ઊભા કરતા પણ વધુ સૂચનો કેન્દ્ર સરકારને પ્રાપ્ત થયા હતા અને સરકાર દ્વારા મહત્તમ સૂચનોને આ નીતિમાં સમાવવામાં આવ્યા છે. દેશની સ્વતંત્રતા પછી આવેલી બંને નીતિઓ ખુબ જુનવાણી હતી. એકવીસમી સદીના દોઢ દાયકા વીતવા છતાં નવી નીતિ માટે તત્કાલીન કેન્દ્ર સરકારે કોઈ વિચાર કર્યો ન હતો. પરંતુ શાસનની ધુરા જેવી આપણા લોકલાડીલા વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ એ સંભાળી અને એમને લાગ્યું કે :

हो गई है पीर पर्वत-सी पिघलनी चाहिए,

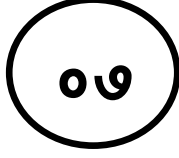
इस हिमालय से कोई गंगा निकलनी चाहिए।

सिर्फ हंगामा खड़ा करना मेरा मकसद नहीं,

मेरी कोशिश है कि ये सूरत बदलनी चाहिए।

ભારતના શિક્ષણની સુરતને ખુબસુરત બનાવવા માટે માનનીય નરેન્દ્રભાઈ મોદીની સરકારે આવતાની સાથે જ આ નવી નીતિ માટે સમિતિ તૈયાર કરી. આ નીતિના અમલથી ભારતને વિકસિત ભારત બનાવવાનું સ્વપ્ન સાકાર થશે. આ નીતિ આત્મનિર્ભર ભારત, વિકસિત ભારત અને વિશ્વ ગુરુ ભારત બનાવવા માટેનું સિંહદ્વાર છે

તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક: ૧૫/૦૪/ ૧૨૫૪

પ્રભારી ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા (ઘોરાજી)

પૂરક પ્રશ્ન પૂછનાર ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી કનૈયાલાલ કિશોરી (દાહોદ)

પ્રશ્ન-૩ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ ૨૦૨૦ માં ટેકનોલોજી ના ઉપયોગથી શ્રેષ્ઠ અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ આપવાની જોગવાઈ છે. રાજ્ય સરકારે શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીના ઉપયોગ અંગે કોઈ કાર્યો કર્યા છે કે તેમ તે હું આપના માધ્યમથી માનનીય મંત્રીશ્રી પાસે જાણવા માંગુ છું?

જવાબ :

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, આપણું ઉપનિષદ એમ કહે છે કે

આ નો ભદ્રા: ક્રતવો યન્તુ વિશ્વત:

ચારેય દિશાઓમાંથી અમને કલ્યાણકારી વિચારો પ્રાપ્ત થાવ

માનનીય અધ્યક્ષ શ્રી,

અમારી પાસે રામજી પણ છે અને 5G પણ છે. શિક્ષણમાં ટેકનોલોજી ના ઉપયોગથી શ્રેષ્ઠ અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ આપવાના ક્ષેત્રે ગુજરાત રાજ્ય એ હનુમાન કુદકો લગાવ્યો છે.

- આપણે શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીના સમન્વય માટે વિદ્યા સમીક્ષા કેન્દ્ર તૈયાર કર્યું છે. વિદ્યા સમીક્ષા કેન્દ્ર ખાતે વિડીયો વોલ દ્વારા શાળાની પ્રવૃત્તિઓનું રીઅલ-ટાઇમ મોનીટરીંગ થાય છે. દેશના અન્ય રાજ્યોના અધિકારીઓ પણ આ વિદ્યા સમીક્ષા કેન્દ્રની મુલાકાતે આવે છે અને અન્ય રાજ્યો પણ તેમાંથી પ્રેરણા લે છે.
- શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે ઓનલાઇન એટેન્ડન્સ સિસ્ટમ લાગુ કરવામાં આવી છે.
- બીઆરસી અને સીઆરસી કોઓર્ડિનેટર્સ માટે શાળા મોનીટરીંગ એપ્લિકેશન વિકસાવવામાં આવી છે અને અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- DIKSHA Portalના માધ્યમથી 230 થી પણ વધુ ઓનલાઇન ટીચર પ્રોફેસનલ ડેવલપમેન્ટ કોર્સ શરૂ કરવામાં આવ્યા છે. જેમાં ૭૨ લાખ જેટલા લાભાર્થીઓએ આ કોર્સિસ પૂર્ણ કર્યા છે.

- બાળકો માટે શરૂ કરવામાં આવેલ પરિવહન સેવાઓની ટેબ્લેટ માટે ટ્રાન્સપોર્ટેશન ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ લાગુ કરવામાં આવી છે.
- એકમ કસોટીઓ અને સત્રાંત મૂલ્યાંકન કસોટીઓ અંતર્ગત માહિતી મેળવવા માટે ‘ક્ષમતા એપ’ શરૂ કરવામાં આવી છે. આ માહિતીના આધારે વિદ્યાર્થીનાં રિપોર્ટ કાર્ડ તૈયાર કરીને શાળાઓને આપવામાં આવે છે. તેમજ જે વિદ્યાર્થીની ક્યાશ જે મુદ્દામાં હોય તે મુદ્દાની વધારાની વિડીયો સામગ્રીની લીંક પણ મોકલવામાં આવે છે.
- સંપૂર્ણ શાળા વિકાસ આયોજન (WSDP) માટે સ્કૂલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મોનિટરિંગ અને ઈન્વેન્ટરી મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- શિક્ષકોના સેવા-સંબંધિત રેકોર્ડ ઓનલાઇન જાળવવા **School Administration System** શરૂ કરવામાં આવી છે.
- રાજ્યએ વ્યવસાયિક શિક્ષણ માટે લાઇટ હાઉસ મોનિટરિંગ એપ્લિકેશન લાગુ કરી છે.
- **Google Read Along** એપના સહયોગથી ઘોરણવાર યોગ્ય વાંચન પ્રવાહ / ઝડપ જાણવા માટે ઓરલ રીડિંગ ફ્લુએન્સી (ORF) સર્વે હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.
- **G-SHALA** એપમાં ઓડિયો ફાઇલ, સબટાઇટલ્સ, તેમજ ભારતીય સાંક્રેતિક ભાષા (ISL) વગેરે જેવી સુવિધાઓ ઉમેરીને શ્રવણ ક્ષતિવાળા અને દૃષ્ટિની ખામી ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે પાઠ્યપુસ્તકોને રૂપાંતરિત કરવામાં આવેલ છે.
- **DIKSHA (Digital Infrastructure for Knowledge Sharing) – One Nation, One Digital Platform** નો ઉપયોગ ડીજિટલ લર્નિંગ માટે કરવામાં આવે છે. જેમ કે;
  - ઘોરણ 1 થી 12નાં તમામ પાઠ્યપુસ્તકો તેમજ વ્યવસાયિક શિક્ષણને લગતાં પાઠ્યપુસ્તકોમાં **QR Codes** ઉમેરી એનર્જઈઝ બનાવવામાં આવ્યાં છે.
  - ઘોરણ 1 થી 12 નાં પાઠ્યપુસ્તકોમાં આપવામાં આવેલ વિષયાંગ સંદર્ભે તૈયાર કરવામાં આવેલ ઈ-કન્ટેન્ટ **DIKSHA platform** પર અપલોડ કરવામાં આવેલ છે.
  - **DIKSHA** પર શિક્ષકોની સજ્જતા વધારવા હેતુ 250 થી વધુ વિવિધ વિષયોને ધ્યાનમાં રાખી ઓનલાઇન કોર્સીસ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવ્યા છે.

- રમકડાં અને રમત દ્વારા શિક્ષણ અન્વયે ‘આપણો ખજાનો’ અંતર્ગત **DIKSHA** પ્લેટફોર્મની મદદથી રાજ્યમાં પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકો પાસેથી વિવિધ પ્રકારના રમકડાં, રમતો, પપેટ્સ તેમજ ડીજિટલ રમકડાંના ઉપયોગ સંદર્ભેની **Digital Repository** (સંગ્રહ) તૈયાર કરવાની કામગીરી શરૂ કરવામાં આવી છે.
- **FLN** ગુજરાત યુથ્યુબ ચેનલ દ્વારા પાયાની સાક્ષરતા અને સંખ્યાજ્ઞાન માટે શિક્ષકોને ઉપયોગી ડિજિટલ શિક્ષણ સામગ્રી શેર કરવાની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

One Class, One Channel

- **PM-eVidya** અંતર્ગત પ્રાથમિક પાંચ ચેનલ્સ **PM-eVidyaChannel 78** થી **PM-eVidyaChannel 82** શરૂ કરવામાં આવી છે. જેમાં ધોરણ 1 થી 4 તેમજ શિક્ષણ પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમો પ્રસારિત કરવામાં આવે છે.
- વંદે ગુજરાત ચેનલ પર ચેનલ નંબર 5 થી 12 અંતર્ગત ધોરણ 5 થી 12 માટે શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોના પ્રસારણ કરવામાં આવે છે.

Technology for Inclusion

- કારકિર્દી માર્ગદર્શન મોબાઇલ એપ્લિકેશન વિકસાવવામાં આવી છે જેનો ઉપયોગ શાળાકક્ષાએ કરવામાં આવે છે.
- **CwSN** ના હેડહોલ્ડિંગ માટે ‘**DIVYAAN**’ એપ વિકસાવવામાં આવી છે.
- **ભારતીય સાકેતિક ભાષા (ISL)** માટે ડિજિટલ સામગ્રી ધોરણ 3 થી 8 તેમજ ધોરણ 9 થી 12 માટે વિકસાવવામાં આવી રહી છે.

તારાંકિત પ્રશ્ન ક્રમાંક: ૧૫/૦૪/ ૧૨૫૪

પ્રભારી ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી ડૉ. મહેન્દ્રભાઈ પાડલિયા (ધોરાજી)

પૂરક પ્રશ્ન પૂછનાર ધારાસભ્યશ્રીનું નામ: શ્રી પ્રવિણભાઈ માળી-ડીસા

પ્રશ્ન-૪ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 માં મૂલ્યાંકન પદ્ધતિ માં આમૂલ પરિવર્તન લાવવાની વાત છે. માનનીય અધ્યક્ષશ્રી આપના માધ્યમથી માનનીય મંત્રીશ્રી પાસેથી જાણવા માંગુ છું કે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 લાગુ થયા પછી મૂલ્યાંકન પદ્ધતિમાં ફેરફાર માટે રાજ્ય સરકારે કોઈ પ્રયાસો કર્યા છે અને કર્યા છે તો કેવા પ્રયાસો કર્યા છે તે જાણવા માંગુ છું?

જવાબ :

માનનીય અધ્યક્ષ શ્રી,

कोशिशों के बावजूद हो जाती हैं कभी हार,

होके निराश मत बैठना मन को अपने मार,

बढ़ते रहना आगे सदा हो जैसा भी मौसम,

पा लेती हैं मंजिल चीटियाँ भी गिर-गिर कर हर बार...

વિદ્યાર્થી નિરાશ અને હતાશ થયા વગર પૂર્ણ આત્મવિશ્વાસથી આગળ વધે તે માટે મૂલ્યાંકન પદ્ધતિમાં બદલાવની જરૂરિયાત હતી. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ તેમજ નેશનલ કારિક્યુલમ ફ્રેમવર્ક (NCF-SE 2023)માં દર્શાવ્યા મુજબ પરીક્ષાઓ કોચિંગ કે ગોખણપટ્ટીના બદલે ક્ષમતાઓ અને યોગ્યતાઓની ચકાસણી કરે તેવી તેમજ કોઈપણ વિદ્યાર્થી કે જે શાળાએ જઈ રહ્યો છે અને શાળામાં અધ્યયન માટે પ્રયત્નો કરી રહ્યો છે તે વધારાના પ્રયત્નો વગર બોર્ડની પરીક્ષા ઉત્તીર્ણ કરી શકે તેમજ સારો દેખાવ કરી શકે તે માટે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ (NEP) ની સંકલ્પનાઓને અનુરૂપ ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડની ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ ની હાલની પરીક્ષા પદ્ધતિમાં ફેરફાર કરી સરળીકરણ

કરવામાં આવેલ છે. જેમાં ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ (સામાન્ય પ્રવાહ)માં હેતુલક્ષી પ્રશ્નોનું પ્રમાણ ૨૦% ને બદલે ૩૦% અને વર્ણનાત્મક પ્રશ્નોનું પ્રમાણ ૮૦% બદલે ૭૦% રાખવામાં આવેલ છે. વર્ણનાત્મક પ્રશ્નોમાં વિદ્યાર્થીઓને આંતરિક વિકલ્પો બદલે જનરલ વિકલ્પ આપવામાં આવેલ છે. ધોરણ-૧૨ (વિજ્ઞાન પ્રવાહ)માં ૫૦% MCQ આધારિત પ્રશ્નો અને ૫૦% વર્ણનાત્મક પ્રશ્નોમાં જનરલ વિકલ્પ આપવામાં આવેલ છે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ બોર્ડની પરીક્ષાઓના ‘વર્ષ બગડવાના સંકટ’ ને દૂર કરવા માટે તથા વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ શાળાકીય વર્ષ દરમિયાન બે વખત પરીક્ષા આપી શકશે. એક મુખ્ય પરીક્ષા અને બીજી પરિણામ સુધારણા પરીક્ષા માટેની તક આપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. જે અન્વયે વિદ્યાર્થીના વિશાળ શૈક્ષણિક હિતને ધ્યાને લઈને ઉચ્ચતર માધ્યમિક પ્રમાણપત્ર પરીક્ષા (વિજ્ઞાન પ્રવાહ)માં માર્ચ મહિનામાં લેવાયેલ મુખ્ય પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયેલ ઉમેદવાર સૈદ્ધાંતિક વિષય/વિષયોની પૂરક પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત થઈ પરિણામ સુધારી શકશે. બંને પરિણામ એટલે કે માર્ચ અને જુન/જુલાઈની પૂરક પરીક્ષામાંથી જે શ્રેષ્ઠ (Best of Two Exams) હોય તે પરિણામ સ્વીકારવાનું રહેશે.

ઉચ્ચતર માધ્યમિક પ્રમાણપત્ર પરીક્ષા (સામાન્ય પ્રવાહ)માં બે વિષયમાં ‘D’ (ડી) ગ્રેડથી નીચેનો ગ્રેડ મેળવનાર ઉમેદવારને બોર્ડ દ્વારા જુન/જુલાઈ માસમાં લેવાનારી પૂરક પરીક્ષામાં બેસી પરિણામ સુધારવાની તક મળી શકશે.

માધ્યમિક શાળાંત પ્રમાણપત્ર પરીક્ષામાં ત્રણ વિષયોમાં ‘D’ (ડી) ગ્રેડથી નીચેનો ગ્રેડ મેળવનાર ઉમેદવારને બોર્ડ દ્વારા જુન/જુલાઈ માસમાં લેવાનારી પૂરક પરીક્ષામાં બેસી પરિણામ સુધારણાની તક મળી શકશે. આવનાર સમયમાં હજુ વધારે સુધારા કરીને આપણે પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીનું ૩૬૦ ડિગ્રી મૂલ્યાંકન કરવા તરફ આગળ વધી રહ્યા છીએ.

વધારાની માહિતી

વૈદિક ગણિતનો અભ્યાસ કરવા માટે શાળાના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે શું વ્યવસ્થા છે?

- શાળાના ગણિત વિષયના શિક્ષકો દ્વારા વૈદિક ગણિત શીખવવામાં આવશે.
- ધોરણ-૯ ના વૈદિક ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકના દરેક પ્રકરણની સામે QR કોડ પ્રિન્ટ કરવામાં આવેલ છે. જે સ્કેન કરવાથી તેની સોફ્ટકોપી વિદ્યાર્થીઓને તેમજ શિક્ષકોને સરળતાથી ઉપલબ્ધ થઈ શકે છે. દિક્ષા પોર્ટલ પર તેના વિડિયો અને ઈ-કન્ટેન્ટ ઉપલબ્ધ હોય વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને અભ્યાસ માટે ઉપયોગી બની રહેશે.
- વૈદિક ગણિત ધોરણ-૧૦ ના પાઠ્યપુસ્તકમાં QR કોડ પ્રિન્ટ અને ઈ-કન્ટેન્ટની કામગીરી કરવામાં આવનાર છે. શાળામાં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા તેમજ વૈદિક ગણિતના સુત્રો દ્વારા સરળતાથી વિદ્યાર્થીઓને વૈદિક ગણિતની પદ્ધતિઓ શિક્ષકો સમજાવી શકે છે. G-SHALA પર પણ વૈદિક ગણિત સંદર્ભ ઈ-કન્ટેન્ટ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે જેથી વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને અભ્યાસ માટે ઉપયોગી બનશે.
- શિક્ષકોને માર્ગદર્શન માટેનું સાહિત્ય પણ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.
- પ્રથમ તબક્કામાં ‘સ્કુલ ઓફ એક્સલન્સ’ અંતર્ગત પસંદ થયેલ શાળાઓમાં વૈદિક ગણિત શીખવવામાં આવશે તેમજ ત્યારબાદ તબક્કાવાર બાકીની શાળાઓમાં પણ વૈદિક ગણિત શીખવવામાં આવે તે મુજબ આયોજન કરવામાં આવનાર છે.
- હાલમાં જજદ માધ્યમિક શાળાઓમાં ધો.૯ અને ધો.૧૦માં ‘વૈદિક ગણિત’નો અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે.

પૂરક નોંધ :-

- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-૨૦૨૦ અન્વયે વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલી(Indian Knowledge system) નો અભ્યાસ કરી શકે તેમજ ગણિત જેવા વિષય માટે ઉપયોગી થઈ શકે તે માટે શિક્ષણ વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક:જશભ/૧૨૨૧/સિં.ફા.-૯/ન, તા.૨૩/૧૨/૨૦૨૧ અન્વયે વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલી સંદર્ભે શૈક્ષણિક વર્ષ-૨૦૨૨-૨૩ થી ધોરણ-૯માં તેમજ શૈક્ષણિક વર્ષ-૨૦૨૩-૨૪ થી ધોરણ.૧૦માં વૈદિક ગણિત(Vedic Mathematics) ના અમલીકરણનો નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે. ઉક્ત ઠરાવની જોગવાઈ મુજબ સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સલન્સ(SoE) અંતર્ગત તબક્કાવાર પસંદ થનાર ૨૦,૦૦૦ સરકારી અને અનુદાનિત શાળાઓમાં વૈદિક ગણિતનો ફરજિયાત અમલ કરવાનો રહેશે. જ્યારે અન્ય સરકારી, અનુદાનિત અને સ્વ-નિર્ભર શાળાઓમાં સ્થાનિક પરિસ્થિતિને ધ્યાને લઈ સ્વૈચ્છિક ધોરણે અમલ કરવાનો રહેશે.
- ધો-૯ અને ધો-૧૦માં વૈદિક ગણિતના પ્રવર્તમાન પાઠ્યપુસ્તકમાં અમુક ચોક્કસ વિષયાંગોનો સમાવેશ કરવાનો પ્રયત્ન થયેલ છે. જે વિદ્યાર્થીઓ માટે વિષયાંગોનું સરલીકરણ કરવાનું મહત્વનું બની રહેશે. જે નીચે મુજબ છે.
- ધો-૯માં વૈદિક ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકમાં કુલ સાત(૭) પ્રકરણોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.જેમાં દશાંશ અભિવ્યક્તિ, ભાગાકાર સંક્રિયા, ‘પરાવર્ત્ય’ સૂત્રથી બહુપદીના ભાગાકાર,બહુપદીના અવયવો, ‘શુન્ય સામ્યસનુચ્ચયે’ સૂત્રથી સમીકરણનો ઉકેલ, ત્રણ એકચલ દ્વિપદીનો ગુણાકાર, સાંકેતિક ભાષા જેવી બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.
- ધો-૧૦માં વૈદિક ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકમાં કુલ છ(૬) પ્રકરણોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.જેમાં સંખ્યાઓનું ઘનમૂળ, ગુ.સા.અ અને લ.સા.અ, બહુપદીઓના ભાગાકાર, દ્વિચલ સુરેખ સમીકરણયુગ્મનો ઉકેલ, દ્વિઘાત સમીકરણના ઉકેલ, ‘અન્ત્યયોરેવ’ સૂત્રથી સમીકરણના ઉકેલ જેવી બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

अग्रताक्रमः-(७)

(१) श्री अनिरुद्धभाई दवे(मांडवी)

(२) श्री कनैयालाल किशोरी (दाहोद)

(३) श्री प्रविष्टाभाई भाणी(डीसा)